

NACIONALNA STRATEGIJA DJELOVANJA NA PODRUČJU OVISNOSTI ZA RAZDOBLJE DO 2030.

DR. SC. IVAN ĆELIĆ, DR.MED.
ZAVOD ZA DUALNE POREMEĆAJE
KLINIKA ZA PSIHIJATRIJU VRAPČE

Ključni trendovi u RH

- Stabilan trend osoba ovisnih o drogama na liječenju
- Oko 80% svih liječenih ovisnika u sustavu su opijatski ovisnici
- Broj novih ovisnika u tretmanu kontinuirano se smanjuje, osobito broj novih opijatskih ovisnika
- Kod neopijatskih ovisnika prevladava ovisnost o kanabisu
- Tijekom godina primjetan je i pad ukupnog broja ovisnika u tretmanu terapijskih zajednica

Ključni trendovi u RH

- **U posljednje tri godine rekordan broj zapljena svih vrsta droga**
- Posljednjih godina **stabilan trend za kaznena djela** od 2.700 u 2013. do 2.324 kaznenih djela u 2021.; porast broja prekršaja vezanih za zlouporabu droga sa oko 5.500 u 2013. na 6.597 u 2021.
- Procijenjeni ukupni javni rashodi za provedbu politike o drogama godišnje iznose oko 120 mil EUR od čega se više od 50% ukupnih rashoda odnosi na područje tretmana ovisnosti

	Istraživanje zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji (2011.,2015., Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar)	Istraživanje zlorabe sredstava ovisnosti u općoj populaciji (2019., HZJZ i Institut za društvena istraživanja Ivo Pilar)
<ul style="list-style-type: none"> • konzumacija ilegalnih droga 	↑ porast	Broj odraslih koji su konzumirali neku ilegalnu drogu se između 2011. i 2019. udvostručio (porast s 5.3% na 11.2%).
<ul style="list-style-type: none"> • Prevalencije 	↑ 2015. došlo do značajnog porasta životne prevalencije uporabe kanabisa među mlađim odraslima u dobi 15-34: (2011.:25,3%; 2015.: 31,6%),	Konzumacija kanabisa je u 2019. godini bila dvostruko veća i među odraslima i mlađim odraslima u odnosu na 2011.
<ul style="list-style-type: none"> • Najčešće korištena ilegalna droga u RH 	kanabis (marihuana/hašiš) - barem 1 X u životu konzumiralo 19,4% ispitanika, odnosno 31,6% mlađih odraslih (15-34).	kanabis
<ul style="list-style-type: none"> • Uporaba ostalih ilegalnih droga 	↓ Životne prevalencije znatno niže - amfetamini (3.5%), ecstasy (3%), kokain (2.7%), LSD (1.7%) i heroin (0.3)	Životne prevalencije uzimanja ostalih ilegalnih droga također pokazuju uzlazni trend , najviše za kokain i ecstasy
<ul style="list-style-type: none"> • Nove droge 	Životna prevalencija: Odrasli: 2,7%; mlađi odrasli: 5,4%, najmlađa dobna skupina: (15-24 godine) – 6,9%	Životna prevalencija uzimanja bilo koje „nove droge“ bila je 1,7%, a najveća je bila među ispitanicima u dobi između 15 i 24 godina – 3,5%.

Nacionalna strategija

- Ministarstvo zdravstva u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo i ostalim resornim ministarstvima izradilo je nacrt novog **strateškog dokumenta** koji predstavlja zaokret i novi pristup u kreiranju integrativne i koherentne politike u ovom području te definira nacionalne ciljeve i prioritete politike prema ovisnostima i ponašajnim ovisnostima, ključne aktivnosti te nositelje i rokove provedbe
- Uzimajući u obzir nove trendove i izazove, **Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030.** rezultat je stručnih konzultacija i rasprava o potrebi redefiniranja i preusmjerenja dosadašnjega nacionalnog strateškog okvira na području politika prema ovisnostima

Nacionalna strategija

- Umjesto pojedinačnih strategija za različita sredstva ovisnosti, koje su u prethodnom razdoblju bile na snazi i u nadležnosti različitih resora, **izrađen jedinstveni strateški dokument koji će biti usmjeren na sve vrste ovisnosti (na sredstva ovisnosti – alkohol, duhan i droge te na ponašajne ovisnosti – kockanje/klađenje, prekomjerno korištenje internetom i društvenim mrežama i dr.)**
- Nacionalna strategija donesena je od strane Hrvatskog sabora 8.veljače 2023. - dokument dostupan na web stranici HZJZ na linku https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2023/02/NS_web_f.pdf

Ključni rezultati i preporuke evaluacije

- Uključiti tvari koje uzrokuju ovisnosti i ponašajne ovisnosti u jednu sveobuhvatnu Nacionalnu strategiju
- Razviti sinergiju i ojačati suradnju između sektora mentalnog zdravlja i sektora ovisnosti
- Poticati inovacije u sektoru prevencije
- Uložiti u rane intervencije i diversifikaciju opcija tretmana - on-line intervencije

Ključni rezultati i preporuke evaluacije

- Povećati pristup pouzdanim i činjeničnim informacijama o prirodi i sadržaju, (mentalnim) zdravstvenim posljedicama, preventivnim i ostalim mjerama smanjenja potražnje (potencijalnim) potrošačima, medijima te široj javnosti o sredstvima ovisnosti
- Povećati kvalitetu i učinkovitost Sustava ranog upozoravanja u slučaju novih psihoaktivnih tvari za praktičnu uporabu javnosti i stručnjaka

Ključni rezultati i preporuke evaluacije

- Temeljit pregled postojećeg sustava supstitucijske terapije kako bi se izmijenile postojeće metode i prakse
- Pojednostaviti cjelokupni sustav i proces donošenja odluka te redefinirati mandat i nadležnosti s ciljem osiguranja provedbe politika koje će biti u skladu sa novim potrebama i izazovima
- Provoditi specifične edukacije i treninge sukladno potrebama i planirati dugoročne programe sukladno prioritetima

Metodologija izrade nacionalne strategije

- 2017. osnovana multidisciplinarna radna skupina sa zadaćom izrade dokumenta NS i AP
- Proces je vođen do 2019. pod koordinacijom tadašnjeg Ureda za suzbijanje zlouporabe droga VRH, a od 2019. u koordinaciji Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo i Ministarstva zdravstva
- Održane su prethodne konzultacije s ključnim resorima na razini donositelja odluka (pojedinačni sastanci s predstavnicima Ministarstva zdravstva, Ministarstva znanosti i obrazovanja, Ministarstva unutarnjih poslova) - **konsenzus oko određenih strukturnih i programskih promjena postojećeg sustava koje se planiraju definirati kao prioritete u okviru buduće Nacionalne strategije i Akcijskog plana**

Metodologija izrade nacionalne strategije

- Dogovorene **smjernice za izradu**
 - ✓ Prioriteti, ciljevi i mjere trebaju biti realni i ostvarivi u vremenskom razdoblju koje je predloženo kao rok izvršenja
 - ✓ Sukladni raspoloživim financijskim sredstvima koja su planirana za vremensko razdoblje koje je predloženo kao rok izvršenja, a svi nositelji obvezni su dostaviti i procjenu financijskih sredstava za provedbu aktivnosti za koje su zaduženi

Vizija Nacionalne strategije

- **Vizija Nacionalne strategije** predviđa kako će do 2030. godine biti smanjena potražnja i dostupnost ilegalnih sredstava ovisnosti, unaprijeđena zaštita zdravlja i sigurnost stanovništva te smanjeni zdravstveni, socijalni i društveni rizici i štete povezani sa ovisnostima i ponašajnim ovisnostima.
- **Provedba vizije** osigurat će se djelovanjem svih državnih institucija i organizacija civilnog društva na suzbijanju ovisnosti i ponašajnih ovisnosti, njihovoj prevenciji te pružanju pomoći osobama s problemom ovisnosti, ali i pojedincu, obiteljima i društvu u cjelini na prevladavanju poteškoća vezanih uz štetne posljedice različitih vrsta ovisnosti i ponašajnih ovisnosti

Struktura Nacionalne strategije

- **Nacionalna strategija djelovanja na području ovisnosti za razdoblje do 2030.**
 - vremenski period na koji se dokument donosi – 9 godina s obzirom da se radi o srednjoročnom aktu strateškog planiranja
 - definirana su 3 prioriteta politike djelovanja na području ovisnosti te u svakom prioritetu posebni ciljevi;

Struktura Nacionalne strategije

- **Prioritet 1.** Doprinijeti smanjenju potražnje sredstava ovisnosti i pojave ponašajnih ovisnosti kroz prevenciju ovisnosti kod djece i mladih, liječenje, psihosocijalni tretman, resocijalizaciju i društvenu reintegraciju osoba s problemom ovisnosti te smanjenje šteta povezanih s uporabom sredstava ovisnosti
 - ✓ Prevencija ovisnosti kod djece i mladih
 - ✓ Prevencija ovisnosti na mjestu rada
 - ✓ Unaprjeđenje postojećih i razvoj novih programa liječenja, psihosocijalnog tretmana te resocijalizacije osoba s problemom ovisnosti u sustavu zdravstva, socijalne skrbi te zatvorskom sustavu i probaciji
 - ✓ Smanjenje šteta i rizika povezanih s uporabom sredstava ovisnosti i ponašajnim ovisnostima

Struktura Nacionalne strategije

- **Prioritet 2.** Smanjenje dostupnosti, ponude droga i povezanog kriminala te dostupnosti alkohola, duhanskih i srodnih proizvoda, igranja igara na sreću, suprotno zakonskim propisima
- ✓ Smanjenje dostupnosti i ponude droga i tvari zabranjenih u sportu
- ✓ Smanjenje dostupnosti i prodaje alkohola i duhanskih i srodnih proizvoda te elektroničkih cigareta, spremnika za ponovno punjenje i uložaka za jednokratnu uporabu, koja nije u skladu sa zakonskim propisima
- ✓ Osiguranje društveno odgovornog priređivanja i igranja igara na sreću
- ✓ Unaprjeđenje kaznene i prekršajne politike u području suzbijanja zlouporabe droga

Struktura Nacionalne strategije

- **Prioritet 3.** Doprinijeti povećanju ljudskih i institucionalnih kapaciteta za provedbu znanstveno utemeljene i učinkovite politike djelovanja na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti
- ✓ Unaprjeđenje sustava i koordinacije na području ovisnosti i ponašajnih ovisnosti
- ✓ Učinkovita međunarodna suradnja na području ovisnosti
- Za svaki posebni cilj definirane su mjere za njegovu provedbu
- Za svaki posebni cilj definirani su pokazatelji ishoda (početni i ciljani)

Glavne strukturne i programske promjene

- Projekti i školski preventivni programi koji se provode u odgojno-obrazovnim ustanovama trebat će se **uskladiti sa Minimalnim standardima prevencije**
- **Identificirati određeni broj učinkovitih preventivnih programa** koji se provode na području Republike Hrvatske, a koji bi se kao nacionalni programi mogli ponuditi školama za provedbu
- **Izgraditi i unaprijediti centralni zdravstveni informacijski sustav u Hrvatskoj** koji bi služio lakšoj komunikaciji svih stručnjaka uključenih u sustav osobito u smislu praćenja i unapređenja tretmana ovisnosti
- **Ojačati Službe za zaštitu mentalnog zdravlja, prevenciju i izvanbolničko liječenje ovisnosti županijskih zavoda za javno zdravstvo**, koja bi preuzele tretman svih oblika ovisnosti

Glavne strukturne i programske promjene

- Revidirati Smjernice za farmakoterapiju opijatskih ovisnika sukladno rezultatima evaluacije provedbe supstitucijske terapije te izraditi nove Smjernice za psihosocijalni tretman za sve vrste ovisnosti
- Pripremiti zakonski temelj za uspostavu distribucije kućnih doza Naloksona ovisnicima u visokom riziku od predoziranja
- Izvršiti pripremne radnje za uspostavu registara/ baza podataka za alkohol, igre na sreću, registar smrtnosti i njihovo povezivanje sa postojećim registrom za droge
- Stavljati veći naglasak na nadzor provedbe zakona vezanog za alkohol i igre na sreću te kreiranje odgovarajućih intervencija i izmjene zakonskih propisa
- Uspostaviti jedinstveni koordinacijski model i osnovati krovno izvršno tijelo koje će biti zaduženo za središnje koordiniranje i upravljanje politikom prema ovisnostima i ovisničkim ponašanjima (proširenje ovlasti Povjerenstva)

Praćenje provedbe Nacionalne strategije

- Ministarstvo zdravstva, u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo koordinira, prati, analizira i evaluira provedbu Nacionalne strategije
- Definirano je 27 pokazatelja ishoda s početnim i ciljanim vrijednostima do 2030.
- Ministarstvo zdravstva u suradnji sa Hrvatskim zavodom za javno zdravstvo izvjećuje **na godišnjoj osnovi** o ostvarenju unaprijed određenih pokazatelja ishoda kojima se prati napredak u ostvarenju posebnih ciljeva
- Izvješće o provedbi Nacionalne strategije i Akcijskog plana Vlada Republike Hrvatske podnosi Hrvatskome saboru

Struktura nacrtu Akcijskog plana

- **Nacrt Akcijskog plana djelovanja na području ovisnosti do 2026.**
- vremenski period na koji se dokument donosi – 4 godine
- Razrađena provedba 3 prioriteta i posebnih ciljeva politike djelovanja na području ovisnosti te u svakom posebnom cilju definirane mjere vezane za
 - ✓ **prevenciju** uporabe droga, štetne uporabe alkohola, pušenja kao i razvoja ponašajnih ovisnosti
 - ✓ **smanjenje zdravstvenih i socijalnih posljedica** uključujući mjere rane intervencije, liječenja, smanjenja štete, rehabilitacije, društvene reintegracije osoba s problemom ovisnosti odnosno njihovog oporavka

Struktura nacrtu Akcijskog plana

- ✓ **smanjenje ponude** i dostupnosti droga putem unaprjeđenja efikasne primjene zakona u vezi s proizvodnjom, prometom droga i prekursora te organiziranim kriminalom, uličnom redukcijom i pranjem novca povezanog s organiziranim narko-kriminalom, kao i učinkovitu provedbu zakonodavnog okvira vezanog za alkohol, duhan i igranje igara na sreću
- ✓ **pružanje potpore u provedbi aktivnosti smanjenja potražnje i ponude**, pomoću integracije novih znanja, razvoja inovativnih preventivnih i tretmanskih intervencija, osiguranja objektivnih, pouzdanih i usporedivih informacija o dostupnosti i ponudi sredstava ovisnosti te osiguranje koordinacije i praćenja u provedbi mjera

Struktura nacrtu Akcijskog plana

- **Nacrt Akcijskog plana djelovanja na području ovisnosti do 2026.**
- Definirano ukupno 66 mjera za provedbu 10 posebnih ciljeva
- Uz svaki posebni cilj naveden je procijenjeni trošak provedbe tog posebnog cilja i planirani pokazatelj ishoda kroz 4 godine

Struktura nacrtu Akcijskog plana

- Uz svaku mjeru navedena je
 - ✓ Svrha mjere
 - ✓ Opis doprinosa mjere ostvarenju posebnog cilja za koji je mjera vezana
 - ✓ Pokazatelji rezultata mjere
 - ✓ Nositelji i suradnici u provedbi mjera
 - ✓ Izvor financiranja mjere i planirani trošak provedbe mjere
 - ✓ Rok provedbe mjere

HVALA NA POZORNOSTI!

Zagreb, 8. ožujka 2023.